

Nepřímo přímá volba předsedy konzervativců

18.dubna 2010 Jiří Kozák

Na volbě předsedy britské konzervativní strany se podílejí poslanci i členové strany. Na první pohled složitá procedura dává všem konzervativcům šanci zvolit si svého předsedu.

Až do roku 1965 se předsedou Konzervativní strany stal ten, kdo měl největší podporu seniorátu strany. Prosté jmenování předsedy bylo v šedesátých letech nahrazeno volbou všemi konzervativními poslanci. I když ti promlouvají do volby předsedy i dnes, systém se ještě více změnil.

V roce 1997 konzervativci utrpěli krutou prohru. Po třiaadvaceti letech je porazila labouristická strana a John Major, tehdejší konzervativní lídr, se musel poroučet. Na jeho místo byl zvolen William Hague a byl posledním, jehož volba probíhala pouze hlasy poslanců.

Aby se mohl stát předsedou, musela jej volit většina poslanců a navíc musel získat o minimálně 15 % více hlasů než jeho protikandidát. Prvního kola se zúčastnilo pět kandidátů, druhého tři a v třetím kole porazil Hague Kennetha Clarka v poměru 92:70 hlasům.

Hague už však při své nominaci prozradil, že by systém volby předsedy rád pozměnil a přiblížil více členské základně. Na začátku roku 1998 představil nová pravidla, která byla naostro vyzkoušena v červnu 2001 po Hagueově rezignaci.

Nejdříve poslanci, pak členové

Procedura volby předsedy konzervativní strany má teď dvě hlavní fáze. První je nominační, kdy poslanci mezi svými kolegy vybírají kandidáty. Pokud se sejde více nominací, poslanci hlasují a kandidát s nejméně hlasy je vyřazen. Tento proces se opakuje, dokud nezůstanou jen dva kandidáti.

Pokud se stane, jako například hned v první volbě v roce 2001, že dva kandidáti obdrží shodný nejmenší počet, hlasuje se znovu. Kdyby se remíza opakovala, oba kandidáti jsou vyřazeni (to se zatím nestalo).

Když jsou poslanci zvoleni dva kandidáti, nastává druhá fáze, ve které se privilegium volby přesouvá k členům strany. Těch je v současné době kolem 290 tisíc. Každý člen má právo korespondenčně hlasovat pro jednoho ze dvou kandidátů. Ten s více hlasy vyhrává. Korespondenční volba trvá zhruba měsíc.

Kandidáti se profilují v televizních debatách, na konferencích a stranických setkáních. V roce 2005 Davidu Cameronovi k vítězství velmi pomohl jeho slavný dvacetiminutový spatra přednesený projev na stranickém kongresu v Blackpoolu. Volby se zúčastnilo přibližně 85 % členů strany. David Cameron získal přes 134 tisíc hlasů, jeho oponent David Davis 64 tisíc.

Člen dal, poslanec vzal

Ačkoliv se to ještě nestalo, skrývá v sobě současný systém potenciální konflikt. Mandát předsedy strany končí rezignací nebo smrtí. K odvolání ale může také dojít hlasováním poslanců. Pokud 15 % konzervativních poslanců podá návrh, hlasují všichni zákonodárci strany o důvěře současnému předsedovi a křeslo mu zachrání prostá většina.

Pojďme chvíli teoretizovat. Poslanci musí předložit celostranickému hlasování o předsedovi dvě jména. Může se stát, že jedno z nich bude poslanecký favorit a druhý outsider. Členská základna však může být opačného názoru a zvolí předsedou druhého z kandidátů.

Čistě hypoteticky se může stát, že poslanci se postaví proti této volbě a výše zmíněnou procedurou předsedu odvolají. Konflikt ve straně by pak byl nevyhnutelný. Toto je také jeden z argumentů proti současnému systému. Změnu se ale přes několik pokusů zatím nepodařilo prosadit.

První volby s přímo voleným předsedou

Od představení současných pravidel mají konzervativci již třetího předsedu. V roce 2001 zvolený Ian Duncan Smith byl o to míň výrazný, o co víc se na něj lepily skandály. V roce 2003 vyvolali konzervativní poslanci úspěšné hlasování o jeho nedůvěře. Mimochodem, Smith byl odvarem našeho hypotetického příkladu. On byl ten, kdo byl poslanci nominován jako dvojka, ale členská základna ho vyzvedla na předsednické místo. Když však o jeho sesazení poslanci hlasovali, i členská základna věděla, že nevybrala dobře (ne pro politické hodnoty, ale schopnosti vést) a v podstatě byla za odvolání ráda.

Záchranou pro stranu, která si po letech v opozici dělala ambice na vládu, měl být Michael Howard. Ten neměl žádného protikandidáta, předsedou se podle pravidel stal bez volby. Ačkoliv si konzervativci v roce 2005 ve volbách mírně polepšili, na výhru to nestačilo. Den poté Howard oznámil svou rezignaci. Následně zvolený David Cameron je tedy prvním přímo voleným předsedou, který může stranu dovést do Downing Street 10. Uvidíme za pár měsíců.

Volby předsedy Konzervativní strany			
rok	Poslanecká volba (předkolo)		hlasování členů
	kandidát	počet hlasů	procento hlasů
2001	Kenneth Clark	59	39 %
	Ian Duncan Smith	54	61 %
2003	Michael Howard	jediný kandidát, jmenován bez volby	
2005	David Cameron	90	68 %
	David Davis	57	32 %